Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

26.9.2019 1269/01.06.02/2019

Ympäristövaliokunta

Asia: Asiantuntijakuuleminen 27.9.2019 / E 19/2019 vp

EUROOPAN KOMISSION TIEDONANTO STRATEGISESTA LÄHESTYMISTAVASTA YMPÄRISTÖSSÄ OLEVIIN LÄÄKEAINEISIIN

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä ja tarpeellisena komission tiedonantoa 11.3.2019 EU:n strategisesta lähestymistavasta ympäristössä oleviin lääkeaineisiin (COM(2019) 128 final). Strategian toimenpiteet kattavat laajasti lääkkeiden mahdolliset ympäristövaikutukset sekä riskit ja riskien vähentämistoimet lääkkeiden elinkaaren eri vaiheissa.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että ennaltaehkäisevä työ on tärkeää. Lääkeaineiden vaikutukset ympäristöön ja vesiympäristöön, ihmisiin, eläimiin ja kasveihin ovat moninaiset eikä niitä aina voida tietää tai poissulkea ennalta. Sen vuoksi on kannatettavaa jakaa toimia laajasti monelle eri sektorille ja ennaltaehkäistä myös tällä hetkellä vielä tunnistamattomia riskejä. Mukana tulisi olla kaikki lääkkeiden elinkaareen liittyvät sektorit lääkkeiden kehittämisestä lääkejätteiden hävittämiseen saakka.

Samalla on varmistettava, että riskien torjuntaan tähtäävillä toimilla ei heikennetä ihmisille ja eläimille tarkoitettujen turvallisten ja tehokkaiden lääkehoitojen saatavuutta tai vaaranneta tarpeellisia lääkehoitoja. Viestinnän tulisi olla neuvonnallista ja riittävän perusteellista, jotta lääkkeiden käyttö on hallittua ja perusteltua ja jotta ennaltaehkäistään esimerkiksi väärän tiedon tai vääränlaisten uhkakuvien leviäminen.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että komissio on tunnistanut lääkeaineisiin liittyvät tietopuutteet ja esittää toimia, joilla voidaan lisätä tietopohjaa lääkeaineiden ja niiden eri yhdistelmien vaikutuksista ympäristöön sekä mahdollisista vaikutuksista ihmisten, eläinten, kasvien ja ympäristön terveyteen. Lääkeaineilla voi olla myös epäsuoria vaikutuksia esimerkiksi vastustuskyvyn (resistenssin) levitessä. Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa tiedon vapaata saatavuutta ja olemassa olevien tietojen laaja-alaista hyödyntämistä lääkeaineiden esiintymisen selvittämisessä ja riskin arvioinnissa.

Komission tiedonannossa on nostettu vahvasti esille mikrobilääkkeet mutta niiden lisäksi olisi tärkeää tunnistaa esimerkiksi pitkään maaperässä säilyvät ja jo pieninäkin pitoisuuksina kasveille toksiset loislääkkeet ja etsiä niille vaihtoehtoja. Näiden lääkkeiden valmisteyhteenvedoissa on ympäristövaikutuksista johtuvia käyttörajoituksia. Turvallisempien ja ympäristöön kertymättömien vaihtoehtojen tarve on suuri, koska loislääkitykset ovat säännöllisiä ja tiloilla pitkään jatkuvia.

Eläinlääkinnän tavoitteena on, että eläinlääkkeitä määrätään harkittuun ja perusteltuun tarpeeseen. Eläinlääkkeiden käyttäjille tulisi antaa neuvontaa lääkkeiden käytössä ja annostuksessa niin, että lääkkeiden anto eläimille onnistuu hyvin. Eläinten sairauksien kotihoitamiseen ja lääkkeiden annostukseen tulee olla saatavilla riittävästi neuvontaa ja jopa käytännön apua, jotta eläinten omistajat tai pitäjät saavat suunnitellut hoidot toteutettua käytännön olosuhteissa ja jotta lääkkeitä tulee käytettyä mahdollisimman vähän eivätkä ne päädy lääkejätteeksi esimerkiksi siksi, että niiden antaminen eläimille osoittautuu liian vaikeaksi sen jälkeen, kun on palattu kotiin eläinlääkärin vastaanotolta.

Lääkepakkausten tulisi olla määriltään sopivia eri pituisia hoitoja varten, jotta lääkkeitä ei tarvitsisi varastoida kotona tai tiloilla. Lisäksi tulisi varmistaa, että lääkkeiden hävittäminen ongelmajätteenä on riittävän vaivatonta, etteivät lääkejätteet päädy esimerkiksi kotitalousjätteeseen.

Suomessa on jo toteutettu useita komission jo aiemmin ehdottamia toimia, kuten eläimille tarkoitettujen mikrobilääkkeiden ennaltaehkäisevän käytön rajoittaminen ja vanhojen eläinlääkkeiden myyntilupien uudistamisen yhteydessä ympäristövaikutusten arviointi. Eläinlääkärin on varmistuttava kliinisestä tai mikrobiologisesta diagnoosista käyttäessään mikrobilääkkeitä eläimille. Mikrobilääkkeiden annoksien ja lääkekuurien pituuksien on oltava eläinlääketieteellisesti perusteltuja.

EU:n eläinlääkeasetus (EU) 2019/6 edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että eläinlääkejätteen keräämistä ja hävittämistä varten on olemassa asianmukaiset järjestelmät. Samoin EU:n lääkerehuasetuksen (EU) 2019/4 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että lääkerehun ja välituotteiden keräämistä tai hävittämistä varten on olemassa asianmukaiset järjestelmät, joiden avulla kerätään vanhentuneet lääkerehut ja välituotteet tai sellainen lääkerehu, joka jäi käyttämättä, koska eläintenpitäjä sai lääkerehua enemmän kuin hän todellisuudessa käytti lääkerehumääräyksessä tarkoitettuun hoitoon.

EU:n sivutuoteasetuksen (EY) N:o 1069/2009 mukaan sellaiset eläinperäiset sivutuotteet, kuten maito ja kananmunat, joissa on lääkejäämiä varoaikojen takia, tulee toimittaa kompostointi- tai biokaasulaitokseen. Maidon voi myös levittää käsittelemättömänä maahan. Sivutuoteasetus on epäselvä esimerkiksi antibioottimaidon rehukäytön osalta. Sivutuoteasetusta tulisi tarkentaa tuotantotiloilla syntyvien ja varoaikojen vuoksi lääkejäämiä sisältävien sivutuotteiden käsittelyvaatimusten osalta.

Suomessa kansallinen lainsäädäntö on jo vuosia edellyttänyt hallittua lääkkeiden käyttöä eläimille. Eläinlääkärin on huolehdittava hankkimiensa lääkkeiden asianmukaisesta säilytyksestä, varastoinnista ja hävittämisestä. Eläinlääkärin on myös annettava riittävät ohjeet luovutettujen lääkkeiden asianmukaisesta säilyttämisestä ja hävittämisestä sille, jolle lääkkeet on luovutettu. Eläinlääkärin on toimitettava vanhentuneet tai muuten käyttökelvottomat lääkkeet hävitettäväksi jätelaissa (646/2011) säädetyllä tavalla. Lisäksi eläinlääkärin on pidettävä kirjanpitoa hankkimistaan ja hävittämistään lääkkeistä.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että lääkeaineiden ympäristöön joutumisen torjunta on laaja-alaisuudessaan ja poikkihallinnollisen luonteensa vuoksi verrattavissa mikrobilääkeresistenssin torjuntaan ja edellyttää eri sektoreiden yhteistyötä ja yhteistä toimenpidesuunnitelmaa.

Johtava asiantuntija Nina Kaario
MMM, ruokaosasto, elintarviketurvallisuusyksikkö.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut eläinlääke-, lääkerehu- ja sivutuoteasiantuntijoita MMM:stä ja Ruokavirastosta.